

CECILIA IONESCU

MEMORATOR
DE LOGICĂ,
ARGUMENTARE ȘI
COMUNICARE

pentru liceu

Ediția a II-a

Editura Paralela 45

Redactare: Iuliana Ene
Tehnoredactare: Roxana Pietreanu
Ilustrații: Cornelia Conon
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Mirona Pintilie

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONESCU, CECILIA

Memorator de logică, argumentare și comunicare pentru liceu /

Cecilia Ionescu. – Ed. a 2-a. – Pitești : Paralela 45, 2024

ISBN 978-973-47-4223-3

16

Copyright © Editura Paralela 45, 2024

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

Cuprins

I. TERMENII.....	7
II. DEFINIREA.....	15
III. CLASIFICAREA	19
IV. PROPOZIȚIILE CATEGORICE.....	21
V. PĂTRATUL LOGIC (AL LUI BOETHIUS). RAPORTURI ÎNTRE PROPOZIȚII CATEGORICE	29
VI. SILOGISMUL.....	33
VII. RAȚIONAMENTUL ȘI ARGUMENTELE DEDUCTIVE ȘI INDUCTIVE	43
VIII. DEMONSTRAȚIA ȘI COMBATEREA	51
IX. ARGUMENTAREA ȘI CONTRAARGUMENTAREA	55

I. TERMENII

TERMENUL este un cuvânt sau un grup de cuvinte prin care se exprimă o noțiune, respectiv înțelesul termenului și care se referă la unul sau mai multe obiecte despre care se afirmă noțiunea în cauză.

Structura unui termen presupune 3 componente:

1. componenta lingvistică: *cuvântul sau grupul de cuvinte*;
2. componenta cognitivă: *noțiunea*;
3. componenta ontologică: *mulțimea de obiecte*.

Orice termen prezintă:

- o **intensiune (conținut)** = se referă la proprietățile obiectelor, la notele lor caracteristice, la înțelesul sau semnificația termenului ce desemnează obiectele respective;
- o **extensiune (sferă)** = se referă la totalitatea obiectelor ale căror proprietăți constituie intensiunea termenului.

Intensiunea și extensiunea unui termen sunt două noțiuni corelative deoarece se determină una pe cealaltă. Nu se poate stabili, de exemplu, extensiunea unui termen fără a ști în prealabil intensiunea acestuia. Drept urmare, intensiunea și extensiunea evoluează în sens invers: dacă intensiunea unui termen crește, extensiunea scade și invers.

De exemplu, dacă termenului *mașină* îi adăugăm proprietatea *de colecție*, intensiunea crește, iar extensiunea scade (intensiunea crește pentru că adăugăm o caracteristică a mașinii, iar extensiunea scade deoarece mulțimea mașinilor de colecție este mai mică decât cea a mașinilor în general).

De asemenea, dacă ordonăm crescător după extensiune un șir de termeni, el va fi în mod automat ordonat descrescător după intensiune și invers.

Clasificarea termenilor poate fi făcută în funcție de *intensiune* sau *extensiune*.

După intensiune termenii pot fi:

- **absoluți sau relativi:**

- un termen **absolut** prezintă însușiri din intensiune care pot fi enunțate despre obiecte considerate izolate, fără să depindă ca înțeles de o relație cu alt termen/obiect (de exemplu: floare, mercur, nor etc.);

- un termen **relativ** prezintă însușiri din intensiune care nu pot fi enunțate despre obiecte considerate izolate, depinzând ca înțeles de o relație cu alt termen/obiect (de exemplu: frate, medic, pozitiv, mătușă, profesoară etc.).

- **abstracți sau concreți:**

- un termen **abstract** prezintă însușiri, proprietăți sau caracteristici independente de obiectele cărora le revin (de exemplu: fericire, deșteptăciune, dreptate, adevăr etc.);

- un termen **concret** prezintă însușiri, proprietăți sau caracteristici ce aparțin obiectelor concrete (de exemplu: frumos, carte, cireașă, deștept etc.).

- **pozitivi sau negativi:**
  - un termen **pozitiv** este cel care indică prezența unor însușiri, proprietăți sau caracteristici (de exemplu: animal de pradă, copil, integru, politicos etc.);
  - un termen **negativ** este cel care indică absența unor însușiri, proprietăți sau caracteristici (de exemplu: inegal, orb, neînțelegere etc.).

După extensiune termenii pot fi:

- **vizi sau nevizi:**
  - un termen **vid** este cel a cărui extensiune nu conține niciun element (de exemplu, **factual-vid**: minotaur, extraterestru, sirenă sau **logic-vid**: dreaptă curbă, agresor pașnic etc.);
  - un termen **nevid** este acela a cărui extensiune conține cel puțin un element (de exemplu: mamă, inel, munte etc.).
- **singulari sau generali:**
  - un termen **singular** este cel a cărui extensiune are doar un singur obiect (de exemplu: Paris, Brad Pitt, Australia etc.);

– un termen **general** este cel a cărui extensiune conține cel puțin două elemente (de exemplu: copac, carte, maimuță etc.).

- **colectivi sau distributivi:**

– un termen **colectiv** este acela a cărui extensiune redă colecții de obiecte, astfel încât proprietățile colecției nu revin și fiecărui membru al colecției (de exemplu: pădure, echipă, mușuroi, turmă etc);

– un termen **distributiv** este acela la care fiecare proprietate din intensiunea termenului revine fiecărui obiect al extensiunii termenului (de exemplu: vioară, neam, oglindă etc.).

- **vagi sau preciși:**

– un termen **vag** este acela pentru care nu se poate decide cu certitudine dacă un obiect face sau nu parte din extensiunea lui (de exemplu: deștept, frumos, violent etc.);

– un termen **precis** este acela pentru care se poate decide cu certitudine dacă un obiect face sau nu parte din extensiunea lui (de exemplu: bloc, pisică, munte etc.).

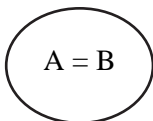

Raporturi logice între termeni

În funcție de extensiunea lor, între doi termeni A și B se pot stabili două mari categorii de raporturi:

1. Raporturi de concordanță (când extensiunile termenilor A și B au cel puțin un element în comun):

a. raport de identitate (termenii A și B au aceeași extensiune sau sferă)

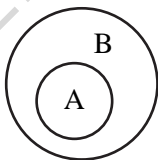
De exemplu:

A = cinstit, B = onest

A = celibatar, B = necăsătorit

b. raport de ordonare (sfera termenului A este inclusă total în sfera termenului B, fără ca cele două sfere să fie identice)

Termenul A se numește *noțiune subordonată* sau *specie*, iar termenul B se numește *noțiune supraordonată* sau *gen*.

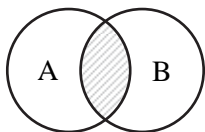

De exemplu:

A = cerc, B = figură geometrică

A = albină, B = insectă

c. raport de încrucișare (termenii A și B au o parte a extensiunii sau sferei comune și o parte necomună)

De exemplu:

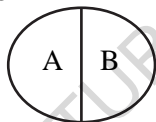
A = mamă, B = doctor

A = cățel, B = animal drăguț

2. Raporturi de opoziție (când extensiunile termenilor A și B nu au niciun element în comun):

a. raport de contradicție (când oricare ar fi obiectul ales, acesta nu face parte, dar nici nu lipsește din extensiunile ambilor termeni)

Genul are practic două specii de același nivel de generalitate.

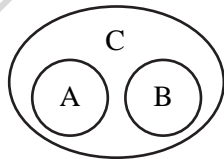

De exemplu:

A = legal, B = ilegal

A = gol, B = plin

b. raport de contrarietate (când oricare ar fi obiectul ales, acesta nu face parte, dar poate să lipsească din extensiunile ambilor termeni)

De exemplu:

A = roșu, B = galben,

C = culori

A = pix, B = creion,

C = obiect de scris

Genul are minim două specii, fiind posibilă și cel puțin o a treia specie la același nivel de generalitate. Termenii A și B nu epuizează sfera universului de discurs C, care are rol de gen.

II. DEFINIREA

DEFINIREA este operația logică prin care se precizează înțelesul sau semnificația unui termen, intensiunea și extensiunea acestuia.

Structura definiției presupune 3 componente:

1. definitul (*definiendum*) care este obiectul definiției, ceea ce trebuie definit, explicat;

2. definatorul (*definiens*) care este explicația, ceea ce se afirmă despre definit;

3. relația de definire care este redată prin semnul „=” sau verbul *a fi* prin forma *este*.

definitul   relația de definire

De exemplu: *Adolescentul este o persoană care a ajuns la vârsta dintre copilărie și tinerețe.*

definatorul

Regulile unei definiții corecte

1. Regula adecvării: definatorul trebuie să se refere numai la definit, astfel încât între definit și definator să existe un raport de identitate.

Încălcarea acestei reguli poate duce la trei situații:

a. definiția să fie prea largă (când definatorul este supraordonat definitului);

De exemplu: Adolescentul este o persoană.

b. definiția să fie prea îngustă (când definatorul este subordonat definitului);

De exemplu: Adolescentul este o persoană între 14 și 16 ani.

c. definiția să fie nici prea largă, nici prea îngustă (când definitul și definatorul se află în raport de încrucișare).

De exemplu: Adolescentul este o persoană care face sport.

2. Regula prevenirii viciului circularității: definatorul nu trebuie să îl conțină pe definit sau să se sprijine pe el.

De exemplu: Adolescentul este o persoană la vârsta adolescenței.

3. Regula afirmativității: definatorul trebuie să spună ce este, nu ce nu este definitul. Definiția trebuie să fie afirmativă.

De exemplu: Adolescentul este o persoană care nu mai este copil.

Excepție de la această regulă fac termenii negativi, care prin sens arată o lipsă a unei caracteristici, însușiri.

De exemplu: Surdul este o persoană care nu aude.

4. Regula clarității și preciziei: definatorul nu trebuie să conțină termeni vagi, neclari, imprecisi.

De exemplu: Adolescentul este un izvor de imaginație și prospețime.

5. Regula consistenței: definiția nu trebuie să intre în contradicție cu alte definiții sau enunțuri acceptate deja ca adevărate în interiorul unui sistem de propoziții.

De exemplu: Adolescentul este un instrument de măsurat presiunea atmosferică.

IX. ARGUMENTAREA ȘI CONTRAARGUMENTAREA

ARGUMENTAREA este o construcție rațională formată din propoziții numite probe sau temeuri (argumente), care sunt utilizate pentru demonstrarea sau respingerea unei teze în temeiul relațiilor logice și faptice ce se stabilesc între temeuri și teză.

Structura unei argumentări presupune:

1. **teza (concluzia)** care se susține sau se demonstrează;
2. **temeurile (probele, argumentele sau premisele)** care se aduc în favoarea tezei.

Structura unei contraargumentări presupune:

1. **teza (concluzia)** care se combate sau se respinge și se formulează o nouă teză;
2. **temeurile (probele, argumentele sau premisele)** care se aduc în defavoarea tezei și se formulează noi temeuri care să susțină noua teză.

Orice argumentare sau contraargumentare presupun:

1. conținutul argumentării/contraargumentării (teza și temeiurile);
2. tehnicile de argumentare/contraargumentare (organizarea propozițiilor cu ajutorul raționamentelor);
3. finalitatea argumentării/contraargumentării (adică organizarea conținuturilor cu ajutorul tehnicilor de argumentare) presupune convingerea auditoriului sau interlocutorului cu privire la caracterul adevărat sau fals al tezei.

Argumentarea este, în esență, relația dintre două persoane: una care argumentează (numită *locutor*) și cealaltă pentru care se argumentează (numită *interlocutor*), utilizând argumente pentru susținerea unei teze.

Pentru a fi acceptată sau respinsă o teză trebuie să realizeze evaluarea argumentelor și a legăturilor lor cu teza susținută. Astfel, trebuie să verificăm dacă argumentele sunt valide sau nevalide – în cazul argumentelor deductive, dacă sunt tari sau slabe – în cazul argumentelor nedeductive.

CONTRAARGUMENTAREA este necesară deoarece interlocutorul poate formula intenționat sau neintenționat argumente false, propoziții aparent adevărate, dar în realitate false și, de aceea, trebuie să dovedim că în argumentare s-au strecurat argumente false sau argumente care nu constituie un temei necesar și suficient pentru deducerea tezei.

A critica un argument presupune evaluarea argumentelor și a legăturilor dintre argumente și teză, astfel încât să se stabilească dacă argumentele constituie un temei satisfăcător pentru susținerea sau respingerea tezei.